

Personuppgiftslagen

Bakgrund, syfte och förslag till ändringar

Personuppgiftslagen (nedan "PUL") trädde i kraft 1998 och ersatte datalagen. PUL genomför ett EG-direktiv som har till ändamål att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter. EG-kommissionen har gjort en första utvärdering av EG-direktivet. Tidigast någon gång under 2005 beräknas förslag till ändringar komma. Ett av skälen till att direktivet inte fungerar fullt ut är att flera länder varit försenade med att genomföra direktivet i sin lagstiftning eller inte alls genomfört detsamma. Enligt Kommissionens rapport är det mot bakgrund härav inte möjligt att nu förutse vilka ändringar som behövs. Bara fyra länder, däribland Sverige, var klara i tid, hösten 1998. Tyskland, Nederländerna och Belgien blev klara 2001, Luxemburg 2002, och Irland 2003. Frankrike har ännu ingen ny lag klar, trots att EG-kommissionen redan 1999 anmälde förseningen till EG-domstolen.

Ett annat skäl till att direktivet inte fungerar fullt ut är skillnader i medlemsstaternas tillämpning. I Kommissionens rapport föreslås en arbetsplan för att minska olikheterna. Planen skall vara genomförd under 2004 och eventuella förslag till ändringar kan alltså komma tidigast 2005.

Vad är personuppgifter och när gäller PUL?

Personuppgifter är all slags information som är direkt eller indirekt hänförlig till en fysisk person som är i livet. PUL är tillämplig på helt eller delvis automatiserad behandling av personuppgifter oavsett om uppgifterna finns i ett register eller inte. Behandling i dator av personuppgifter i löpande text omfattas. Med personuppgifter avses även bild- och ljuduppgifter om personer, även om inte något namn nämns.

Det finns undantag från PUL:s tillämpningsområde. Rent privat användning är helt undantagen. Detta innebär att enskilda kan föra en elektronisk dagbok eller ett register över sina vänners och släktingars adresser t.ex. Enskildas ord- och textbehandling samt kommunikation med e-post faller normalt också utanför PUL:s tillämpningsområde. Offentlighetsprincipen innebär att myndigheter på begäran skall lämna ut handlingar om inte sekretess gäller. Bestämmelserna i PUL inskränker inte offentlighetsprincipen. PUL inskränker inte heller bestämmelser om tryck- och yttrandefrihet i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Behandling av personuppgifter för journalistiskt ändamål eller konstnärligt eller litterärt skapande är också undantagen från PUL:s tillämpningsområde utom från säkerhetsbestämmelserna.

Grundläggande krav på behandling av personuppgifter

Behandlingen av personuppgifter skall vara laglig, korrekt och i enlighet med god sed. Det skall finnas särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål för behandlingen. Personuppgifterna får inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det ursprungliga ändamålet. Uppgifterna skall vara adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen. Uppgifterna skall vara riktiga och aktuella. Fler uppgifter än nödvändigt får inte behandlas. Uppgifterna får heller inte bevaras längre än nödvändigt.

Samtycke

PUL bygger på att den enskilde skall ha lämnat sitt samtycke till behandlingen av personuppgifterna. Det finns undantag från denna regel. Personuppgifter får behandlas utan samtycke om det är föreskrivet i lag. I vissa fall kan det också vara tillåtet om behandlingen är nödvändig för att t.ex. ett avtal skall kunna fullgöras med den som är registrerad eller om det behövs för att kunna fullgöra en rättslig skyldighet eller att betydande intressen för den som är registrerad skall kunna skyddas. Personuppgifter får också behandlas utan samtycke om det behövs för att vissa arbetsuppgifter som hänger samman med myndighetsutövning skall kunna utföras. I vissa speciella sammanhang kan dessutom skälet till att personuppgifterna behandlas eller lämnas ut till tredje man väga tyngre än den registrerades behov av skydd mot kränkning av den personliga integriteten. Den som är registrerad och har samtyckt till behandling av personuppgifter kan alltid återkalla sitt samtycke.

Känsliga personuppgifter

För behandling av känsliga personuppgifter gäller särskilt stränga regler. Som känsliga uppgifter räknas uppgifter om ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller

filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening och uppgifter som rör hälsa eller sexualliv. Enligt huvudregeln är det förbjudet att behandla ovan nämnda uppgifter. Det finns undantag för det fall den registrerade har lämnat sitt uttryckliga samtycke eller på ett tydligt sätt offentliggjort uppgifterna. Känsliga personuppgifter får vidare behandlas om det är nödvändigt för att utöva rättigheter inom arbetsrätten, för att skydda vitala intressen hos den registrerade eller någon annan och den registrerade inte kan lämna sitt samtycke, eller för att fastställa, göra gällande eller försvara rättsliga anspråk. Undantaget gäller också behandling inom ideella organisationer, inom hälso- och sjukvården, inom forskning och statistik och när myndigheter behandlar uppgifterna i löpande text om uppgifterna lämnats i ett ärende eller om de är nödvändiga för handläggningen.

Personuppgiftsansvarig

Den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer varför och hur personuppgifter skall behandlas kallas personuppgiftsansvarig. Normalt sett är detta en juridisk person, t.ex. ett bolag, en förening eller en myndighet. Även fysiska personer kan vara personuppgiftsansvariga, t.ex. en enskild näringsidkare. Det är de faktiska omständigheterna som avgör vem som är personuppgiftsansvarig.

Personuppgiftsbiträde

Ett personuppgiftsbiträde är den som på uppdrag av den personuppgiftsansvarige behandlar personuppgifter. Det kan röra sig om en anställd eller om ett utomstående företag, t.ex. en bokföringsbyrå. För det fall ett personuppgiftsbiträde anlitas skall ett skriftligt avtal upprättas mellan ombudet och den personuppgiftsansvarige.

Säkerhet vid behandling

Den personuppgiftsansvarige är skyldig att vidta tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda personuppgifterna. Åtgärderna

skall åstadkomma en lämplig säkerhetsnivå. När den personuppgiftsansvarige anlitar ett personuppgiftsbiträde skall det upprättas ett avtal som gäller säkerheten. Den personuppgiftsansvarige skall tillse att biträdet verkligen vidtar nödvändiga säkerhetsåtgärder.

Anmälan

Behandling av personuppgifter skall anmälas till Datainspektionen som är tillsynsmyndighet. Detta gäller dock inte om den som behandlar uppgifterna, dvs. den personuppgiftsansvarige, har utsett ett s.k. personuppgiftsombud och detta har anmälts till Datainspektionen. Anmälan behöver heller inte göras om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen av personuppgifterna. En anmälan kan i vissa fall ersättas av en förteckning som den personuppgiftsansvarige själv upprättar. Det räcker med en förteckning när det finns anknytning mellan den registrerade och den personuppgiftsansvarige genom t.ex. medlemskap, anställning eller kundförhållande.

Personuppgiftsombud

Personuppgiftsombudet har som uppgift att se till att personuppgifter behandlas på ett lagligt och korrekt sätt. Personuppgiftsombudet skall bl.a. påpeka eventuella fel eller brister i behandlingen. Ombudet skall anmäla missförhållanden som inte rättas till efter påpekande till Datainspektionen.

Personuppgifter om brott m.m.

Enligt PUL är det förbjudet för andra än myndigheter att behandla personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden.

Överföring av personuppgifter till tredje land

Det är i princip förbjudet att överföra personuppgifter till tredje land, dvs. land utanför EU och EES, om landet inte har en adekvat skyddsnivå för skydd av personuppgifterna. Ett lands skyddsnivå bedöms utifrån samtliga omständigheter som har samband med överföringen. Frågor som skall besvaras är bl.a.: Vad är det för typ av uppgifter som överförs? Vad är ändamålet med behandlingen? Hur länge skall behandlingen pågå? Vilket är ursprungslandet och vilket är mottagarlandet? Vad finns det för regler för behandlingen i det tredje landet?

Även om landet inte har en tillräcklig skyddsnivå kan uppgifter föras dit om den registrerade har lämnat sitt samtycke till överföringen eller när överföringen är nödvändig för att 1) ett avtal mellan den registrerade och den personuppgiftsansvarige skall kunna fullgöras, 2) ett sådant avtal mellan den personuppgiftsansvarige och tredje man som är i den registrerades intresse skall kunna ingås eller fullgöras, 3) rättsliga anspråk skall kunna fastställas, eller göras gällande eller försvaras eller 4) vitala intressen för den registrerade skall kunna skyddas. Det är också tillåtet att föra över personuppgifter för användning

enbart i stat som har anslutit sig till Europarådets konvention om skydd för enskilda vid automatisk behandling av personuppgifter.

Personuppgifter på Internet

Personuppgifter som behandlas på Internet blir tillgängliga för vem som helst var som helst i världen. Det krävs i princip samtycke från den registrerade för att uppgifter skall få läggas ut på nätet. En begränsning i tillgängligheten till uppgifterna kan skapas genom att uppgifterna bara är tillgängliga på ett intranät eller genom att de som skall ha tillgång till uppgifterna måste ha ett lösenord för att komma åt uppgifterna.

Information till den som är registrerad

Den som behandlar personuppgifter skall självständigt lämna information om behandlingen till den registrerade. Om en person begär det, är den personuppgiftsansvarige skyldig att en gång per kalenderår gratis lämna besked om huruvida personuppgifter som rör personen behandlas eller inte. Information skall lämnas skriftligen om vilka uppgifter om sökanden som behandlas, varifrån dessa

uppgifter har hämtats, vilka ändamålen med behandlingen är och till vilka mottagare som uppgifterna lämnats ut.

Straff och skadestånd

Böter eller fängelse i högst sex månader kan ådömas den som uppsåtligt eller av oaktsamhet lämnar osanna uppgifter i information eller anmälan, behandlar känsliga uppgifter eller uppgifter om lagöverträdelse i strid med PUL eller låter bli att göra en anmälan om behandling till Datainspektionen. Om brottet är grovt är straffet fängelse i högst två år. Den som åtalas är en fysisk person. I ett företag är det normalt vd som åtalas och som får avtjäna fängelsestraffet.

Den personuppgiftsansvarige skall ersätta den registrerade för skada och kränkning av den personliga integriteten som en behandling av personuppgifter i strid med PUL har orsakat.

Oktober 2003

Anna Fernqvist Svensson
Advokat

